



Gribam zināt!

Vienkārši par aktuālo Eiropas Savienībā

Iedrošināt ikvienu apgūt pamatprasmes un varbūt spert arī soli tālāk

Šobrīd visi esam sapratuši, ka mūsdienu pasaulē vairs nav iespējams iztikt kaut bez minimālām prasmēm lietot internetu – rakstīt elektroniskas vēstules, izmantot internetbanku un e-parakstu, sazināties ar Valsts ieņēmumu dienestu, aplūkot e-veselību un portālu *datamed.lv*, vēl daudz ko citu. Protams, regulāri IT kursus apmeklēt dažādas profesionālās grupas, piemēram, skolotāji, taču mācības notiek arī iedzīvotājiem, lai katrs apgūtu pašapkalpošanās prasmes. Kopš 2023. gada decembra Latvijā tiek īstenots projekts *Sabiedrības digitālo prasmju attīstība*, kas turpināsies līdz 2026. gada aprīlim. Šim projektam atvēlēti vairāk nekā deviņi miljoni eiro, no tiem lielākā daļa – no Eiropas Savienības Atveseļošanas fonda. Iecerēts, ka savas digitālās pašapkalpošanās prasmes šajā laikā pilnveidos 40 000 Latvijas iedzīvotāju.

2024. gada rudenī līgumu ar Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministriju par piedalīšanos projektā noslēdza Limbažu novada pašvaldība. Šogad maijā sākās praktiskais darbs un mācības uzsāka pirmās grupas. Par to, kā veicies, runājamies ar Izglītības pārvaldes speciālisti interešu un mūžizglītības jautājumos **Maiju ANDERSONI**, kura mūsu novadā koordinē šo projektu.

Viņa vispirms uzsver, ka šīm bezmaksas mācībām var pieteikties ikviens iedzīvotājs, sākot no 16 gadu vecuma. Nav nekādu citu nosacījumu. Atkarībā no priekšzināšanām tiek piedāvāti trīs dažādas sarežģītības līmeņi. Zinošākie var uzreiz sākt apgūt trešo līmeni, taču iespējams arī secīgi iziet visus trīs, sākot no pirmā. Katra no programmām ir astoņas akadēmiskas stundas. Mācības tiek piedāvātas

trīs veidos: klātienē, arī attālināti tiešsaistē ar pasniedzēju vai pašmācības ceļā. Tiesa, attālinātā mācīšanās mūspuses cilvēkiem īsti nešķiet pieņemama, vēl jo mazāk – pašmācības ceļš. – *Cilvēki labprātāk izvēlas klātienē nodarboties, kad var pasniedzējam uzdot jautājumus, konsultēties, arī aprunāties paši*, – stāsta M. Andersone. Ar grupām strādā vairāki īpašus kursus pabeiguši mentori-pasniedzēji: Džūlija Sņikere, Liene Čeciņa, Raivis Lauris Litvins un Ingunu Zukure. Arī pati M. Andersone var vadīt mācības, taču pagaidām tas nav saņācis. Nākamgad acīmredzot izveidosies pirmās grupas, ar kurām strādās arī projekta koordinatore. – *Ir ideja janvārī Staicele pulcēt grupu, kurā būtu cilvēki jau vecumā ap 80 gadiem, kuriem nepieciešams lēnāks temps, lai tā pamazām kopā mācītos*, – ieceri atklāj M. Andersone.



Kursu mentore Džūlija Sņikere (vidū) ar pirmo grupu, kura sāka mācības Salacgrīvā un apguva visus līmeņus

Pavasārī, kad novadā tika izveidotas pirmās apmācības grupas, bijusi sajūta, ka interesenti ir gluži vai nocietušies sākt. – *Iepriekš biju dažādās auditorijās stāstījusi par šo projektu, uzrunājusi cilvēkus, iedrošinājusi*, – vienu no aktivitātes iemesliem atklāj koordinatore. Maijā mācības uzsāka jau deviņas grupas, pēc tam katru mēnesi – sešas vai septiņas, šomēnes atkal bija deviņas. Kā mācību vietas lielākoties tiek izmantotas skolu datorklases, dažviet arī bibliotēkas. Līdz šim vairākas grupas jau mācījušās Limbažos, Salacgrīvā, Ainažos, Staicele, Alojā. Šobrīd tiek veidota grupa Pālē, janvārī būs arī Lādezerā. Vēl tiek domāts par Umurgu, Viļķeni un Vidrižiem. Interesanti, ka janvārī mācīties sāks viena mediķu grupa. Nedaudz sarežģītāka situācija ir Skultē, kur nav skolas. – *Projekts neparedz pirkt aprīkojumu, taču ir iespēja datorus nomāt. Tāpēc plānojam, ka varbūt martā nomāsim datorus un brauksim uz Skulti*, – variantu piedāvā M. Andersone. Pagaidām lielākoties iespēju apgūt digitālās pašapkalpošanās prasmes izmanto vidējās un vecākās paaudzes cilvēki. Kaut skaidrs, ka arī ne visi jaunieši to pārzina. Viņi gan parasti iebilst – ja vajadzēs, tajā brīdī arī iemācīsimies, paskatīsimies ieteikumus *YouTube*. Tomēr var izrādīties, ka gluži tik veikli tas nenotiek, kursos viss būtu skaidrāks. Savukārt vecākās paaudzes cilvēki mēdzot aizbildināties, ka viņiem šīs prasmes nevajag, turklāt ir bailes no tehnoloģijām. – *Tad mēdzu pārliecināt, ka kaut mazumiņu tomēr vajag ikvienam, lai pats tiktu*

Dati par Limbažu novada dalību projektā *Sabiedrības digitālo prasmju attīstība*

- Izsniegta 601 apliecība;
- Vismaz vienu apliecību jau saņēmuši 368 cilvēki;
- Šobrīd mācībām pirmoreiz pieteikušies 26 iedzīvotāji;
- Mācību turpinājumam nākamajā līmenī pieteicies 31 cilvēks;
- Mācības pabeigušas 62 grupas.

galā un nevajadzētu vienmēr meklēt zinošāku palīgu. Un ja nu tiešām nevajag, tad arī pakustināt smadzenes vienmēr ir lietderīgi. Turklāt der pamācīties, lai tad, kad visapkārt runā, piemēram, par e-pastiem un e-parakstiem, saprastu, kas tas ir; – vēl dažus ieguvumus nosauc M. Andersone. Tiem, kuri šobrīd domā par mācībām, viņa iesaka ilgi nekavēties, jo jau pēc dažiem mēnešiem projekts noslēgsies. Tātad atliek sazināties ar koordinatori un pieteikties.

Protams, līdztekus šīm mācībām vēl ir daudz citu iespēju. Līdz 2026. gada maijam turpinās arī pilotprojekts jau digitālo prasmju lietpratējiem, kuri var apgūt 4., 5. un 6. līmeni. Vairāk informācijas par to portālā *Stars.gov.lv*. Tāpat dažādi piedāvājumi ir tieši nodarbinātajām personām. – *Mums jāapzinās, ka pārmaiņas tehnoloģiju jomā notiek un tikai turpināsies. Tas ir nenovēršami, un ikvienam jāspēj šajās norisēs orientēties, izmantot*, – mūsdienu aksiomu atkārto M. Andersone.

Digitalizācija: tikpat svarīga kā ceļi, enerģija un izglītība

Stāsta Eiropas Parlamenta deputāts **Ivars IJABS** (*Renew Europe*, «Latvijas Attīstībai»):

– Šodien digitalizācija vairs nav tikai skaļš politisks sauklis. Tā ir realitāte, kas nosaka mūsu ikdienas ritmu. Mēs jau esam pieraduši, ka lietas notiek ātri, saprotami un bieži vien tiešsaistē, un arī tāpēc šis temats ir tik nozīmīgs. Kad pakalpojumi strādā gludi, mēs tos pat nepamanām, bet brīdī, kad sistēma *uzkars*, kļūst skaidrs, cik ļoti esam atkarīgi no tehnoloģijām. Tās tiešā veidā ietekmē ekonomikas attīstību, valsts pārvaldes efektivitāti un sabiedrības ikdienu. Tehnoloģijas vairs nav tikai atbalsta instruments – tās faktiski kļūst par pamata infrastruktūru, kas nosaka valstu konkurētspēju un izaugsmes tempu. Digitalizācija šodien ir tikpat būtiska kā ceļi, pa kuriem pārvietojamies, enerģija, ko patērējam, un izglītība, ko iegūstam.

Līdz ar to gan Latvijai, gan Eiropai kopumā ir gudri un sabalansēti jāizmanto digitālie risinājumi, jo lielākais ieguvums ir produktivitātes kāpināšana un cilvēku dzīves līmeņa celšana. Digitālie rīki ļauj



uzņēmumiem izdarīt vairāk ar mazāk resursiem. Automatizācija, mākslīgais intelekts, datu analītika – tas viss palīdz ātrāk pieņemt lēmumus, precīzāk plānot un efektīvāk ražot. Produktivitāte ir faktiskais ekonomikas mugurkauls, un bez jaunām tehnoloģijām to nav iespējams noturēt konkurētspējīgā līmenī. Valsts pārvaldē digitālie rīki palīdz padarīt pakalpojumus ērtākus un caurspīdīgākus, mazinot

birokrātiju un ietaupot laiku gan iedzīvotājiem, gan pašām institūcijām. Jāpieemin, ka labklājība nav tikai par atalgojuma līmeni – tā ir arī par iespēju saņemt kvalitatīvus pakalpojumus neatkarīgi no atrašanās vietas.

Vienlaikus, kad tik liela daļa no mūsu ikdienas balstās uz digitālām sistēmām, jebkurš tehnisks traucējums var apstādināt procesus. Pat īslaicīgs pakalpojuma pārtraukums var radīt domino efektu – sākot ar uzņēmumu darbības apstāšanos līdz sabiedrības neapmierinātībai. Arī kibernetiķa ir temats, kam jāpievērš īpaša uzmanība, īpaši šobrīd, kad demokrātijām nedraudzīgi spēki mēģina destabilizēt situāciju Eiropā un citviet. Uzbrukumi digitālajai infrastruktūrai kļūst profesionālāki un mērķētāki. Ielaušanās valsts sistēmās, uzņēmumu datu nozagšana, dažādi vīrusi un uzbrukumi kritiskajai infrastruktūrai – tas viss var paralizēt pakalpojumus un radīt milzu zaudējumus. Tāpat arī algoritmi un sociālās platformas ir ļoti efektīvi dezinformācijas izplatīšanas mehānismi. Ar vienu nepatiesu ziņu var radīt lielu haosu, ietekmēt politisko klimatu vai sabiedrisko domu, un cīņa pret viltus ziņu izplatīšanu ir drošības jautājums.

Eiropas Savienība šeit ir svarīgs partneris. Tā ne tikai noteic kopīgos mērķus un attīstības virzienu, bet arī sniedz dalībvalstīm finansiālu segumu. Piemēram, līdz 2030. gadam dalībvalstīm jāpanāk augsts digitālo prasmju līmenis, droša infrastruktūra, moderni publiskie pakalpoju-

mi un konkurētspējīgs digitālais bizness, savukārt dažādi fondi sniedz ievērojamus finanšu resursus digitālās transformācijas projektiem – sākot ar valsts pārvaldes modernizāciju līdz uzņēmumu inovāciju atbalstam. Tāpat arī tiesiskais regulējums, piemēram, Vispārīgā datu aizsardzības regula un jaunais Mākslīgā intelekta akts, nodrošina drošu vidi, kurā tehnoloģijas var attīstīties sabiedrības interesēs.

Īsumā – digitalizācija nav stāsts par datoriem. Tas ir stāsts par to, kā mēs dzīvosim, strādāsim un mijiedarbosimies nākotnē. Un šī nākotne tuvojas ātrāk, nekā var šķist. Tas viss, protams, prasa ieguldījumus un ne tikai tehnoloģijās un drošībā, bet arī cilvēkos. Valstīm jārikojas proaktīvi, nevis reaģējoši, un digitalizācija jāuzlūko kā stratēģisks ilgtermiņa ieguldījums. Bez mērķtiecīgas attīstības pastāv risks atpalikt no citām valstīm, zaudēt investīcijas un radīt sabiedrību, kas nav gatava jaunajai ekonomikai. Digitalizācija nav īslaicīga modes tendence – tas ir stāsts par valsts attīstību. Tieši tagad tiek likti pamati tam, kā dzīvosim un strādāsim nākamajās desmitgadēs, un atpalikt šajā procesā būtu stratēģiska kļūda.

Sagatavoja **Laila PAEGLE**

Publikācija tapusi sadarbībā ar Eiropas Parlamenta biroju.
Par saturu atbild SIA «Izdevniecība Auseklis»



Digitalizācija (no angļu: digitization) ir informācijas pārveidošanas process no analogā formāta ciparu formātā. Plašākā nozīmē digitalizācija ietver digitālo tehnoloģiju izmantošanu dažādās dzīves un darbības jomās, kas noved pie uzņēmējdarbības procesu, sociālās mijiedarbības un sabiedrisko pakalpojumu pārveidošanas. Digitalizācijai ir būtiska nozīme informācijas sabiedrības un uz zināšanām balstītas ekonomikas attīstībā.

Digitālā desmitgade 2030 – Eiropas Parlaments noteicis mērķus: līdz 2030. gadam 80% iedzīvotāju jābūt digitālajām pamatprasēm, 75% uzņēmumu jāizmanto mākoņpakalpojumi, mākslīgais intelekts vai lielo datu analīze.